

ВІДГУК

на дисертацію

Колотило Мар'яни Олексіївни

«Місія університету в контексті філософсько-освітньої парадигми інформаційного суспільства»,

представлену на здобуття наукового ступеня

кандидата філософських наук

спеціальність 09.00.10 – філософія освіти

Визначальними рисами сучасної цивілізаційної епохи, у повноті розуміння її ідейно-політичних, соціально-економічних, морально-духовних виявів та характеристик, є нестабільність, мінливість, непередбачуваність, невпинний трансформаційний процес, що відбувається у сучасному соціокультурному хронотопі. Ознаками цього стану є глобалізація, інформаційна революція, мультикультурність, конвергенція соціально-культурних і науково-технічних процесів, що в значній мірі призвели до необхідності зміни класичної освітньої парадигми посткласичною. Якщо за умов класичної парадигми освіти основним завданням було забезпечення максимально повної відповідності параметрів людської особистості сукупності характеристик актуального соціокультурного середовища її існування, то з появою нової гуманістичної освітньої парадигми провідною метою освітніх інституцій стає розкриття перед людиною всієї палітри можливих варіацій соціокультурних шляхів розвитку, серед яких особистість здійснює власний усвідомлений вибір постаючи в такий спосіб як відповідальний суб'єкт власного життя та суспільної життєдіяльності.

Сучасна університетська дійсність, відповідно до складних контекстів суспільних вимог, стратегічно визначеніх превалюванням матеріального начала над духовно-екзистенційним, демонструє співіснування різних моделей університетської освіти, частина з яких виражає виключно прагматичний підхід до освіти як сфери надання споживчих послуг. Натомість актуалізація гуманістичних смислів та зasadничих принципів діяльності освітніх інституцій в

умовах нової освітньої парадигми, серед яких університети традиційно відіграють вагому роль, визначає їх провідною місією творення не стільки сучасної, скільки майбутньої культури відповідно до найбільш сприятливого сценарію її розвитку, а відтак необхідність формулювання стратегій розвитку сучасних університетів не з позиції належного, а з точки зору бажаного майбутнього.

Окреслене бачення місії університетів корелюється з новими завданнями освітніх інституцій в контексті розбудови інформаційного суспільства, провідним економічним ресурсом котрого стають саме знання, втілені в наукових технологіях. Університет як виробник та транслятор суспільно значущого наукового знання перетворюється в один з провідних соціо-освітніх інституцій, завданням котрого в навчально-виховному аспекті стає забезпечення цілісної світоглядно-професійної підготовки людини шляхом трансляції в освітньому процесі когнітивних культурних кодів, котрі в процесі самореалізації людини будуть трансформовані нею в актуальні соціальні практики відповідно до обраних життєвих та професійних стратегій.

Дисертація Колотило М. О. здійснюється саме в зазначеному напрямі, авторка на основі методології міждисциплінарного підходу (залучаючи філософські, соціологічні, педагогічні, культурологічні дискурси вивчення гуманістичної природи університету) ставить за мету здійснити «системне осмислення місії університету в теоретичному контексті філософсько-освітньої парадигми інформаційного суспільства» (с. 6).

Актуальність праці Колотило М. О. обумовлюється наступними факторами: по-перше, доцільністю визначення змістового наповнення концепту місії університету як методологічної настанови діяльності освітньої інституції, котра визначає її смислові вектори функціонування; по-друге, кризою культуро- та людинотворчого потенціалу сучасних університетів, котрі в ситуації масовізації та комерціалізації освіти схиляються до втілення зasad логіки ринкового зиску та споживацької ідеології у змісті освітньої діяльності; по-третє, необхідністю визначення нових стратегій розвитку університетів як центрів освіти, науки та інновацій в інформаційну добу, оскільки в інакшому випадку існує загроза

остаточного зникнення цих закладів вищої освіти внаслідок знецінення змісту та якості їх освіти.

Значною перевагою дисертації є її загальна продуманість та логічна структурованість, смислові та змістовна узгодженість мети, об'єкту і предмету дослідження, котрі відображають проблематику наукових пошуків, зафіковану в темі дисертації. Слід також відзначити ту ретельність та наукову культуру дисертантки, з якою вона підійшла до обґрунтування методологічного інструментарію дослідження, обираючи системний, комплексний та парадигмальний підходи, а також залучаючи ті методи, котрі відповідають поставленій меті та переліку основних завдань дослідження.

До безперечних теоретико-методологічних здобутків дисертаційної роботи Колотило М. О. слід віднести здійснене ґрутовне осмислення основних освітніх концептів, що репрезентують філософський вимір дослідження місії університету. Дисертанткою розкривається зміст таких понять як «місія університету», «ідея університету», «модель університету», «стратегія університету», які у поєднанні з концептами, що традиційно розглядаються в межах педагогіки та соціології («філософсько-освітня парадигма», «культурний капітал») відображають інтегральний характер дослідження. Обґрунтування автором на їх основі процесу формування та втілення місії університету, апробація котрого була здійснена в межах дисертації на прикладі дослідження функціонування університетів в середньовічному та індустріальному суспільствах, засвідчила його універсальний трансісторичний зміст.

Значної евристичної цінності в дисертації Колотило М. О. набуває спроба дати своє тлумачення місії університету крізь призму утвердження в якості імперативу гуманістичної природи університетської освіти, та доведення неможливості її розуміння в межах стратегічного менеджменту. Розкриття місії університету як «...вираження єдності його покликання та призначення в суспільстві, опосередковане завданнями по відношенню до людини, держави та цивілізації відповідно до запитів конкретно-історичної епохи» (с. 20), на наш

погляд, є вдалою спробою концептуалізації місії університету в предметному полі сучасної філософії освіти.

У дисертаційному дослідженні авторка здійснює ґрунтовне філософське осмислення двох провідних освітніх концептів – ідеї та місії університету, котрі формували проблемне поле наукових досліджень університетів фактично з часу їх заснування, а на сучасному етапі, в контексті застосування утилітарно-прагматичного підходу до визначення напрямків діяльності університетів, потребують уточнення свого змісту та співвідношення. Презентуючи різні вектори їх осмислення, авторка послідовно доводить власну дослідницьку позицію та підтверджує її обґрунтованість в межах експлікації місії університету в історії філософії.

Також доречним є висвітлення авторкою низки нових цивілізаційних викликів, перед якими постали сучасні університети в умовах розбудови інформаційного суспільства. В процесі обґрунтування дисертантка звертається до осмислення суспільних явищ інформатизації та глобалізації, в контексті яких стверджує необхідність «забезпечення університетами реалізації концепції безперервної освіти, інтеграції вищої освіти та науки, міждисциплінарної інтеграції в освітньому процесі, забезпечення гуманізації освіти» (с. 67).

Практичний вектор теоретико-методологічних розробок місії університету відображені у дослідженні університетів США, Франції, Бразилії, Японії, Ірану та України на основі застосування провідних принципів культуротворчої парадигми освіти. Заслуговує на відзнаку значний джерелознавчий пошук, котрий був проведений дисертанткою з метою формування широкої доказової бази для презентації власних концептуалізацій. В цілому звернення до освітньої політики сучасних держав, на наш погляд, стало вдалим авторським рішенням для презентації взаємообумовленості рівня інноваційного поступу сучасних держав в інформаційну добу та актуального стану розвитку їх університетів.

Авторка широко залишає вітчизняні та іноземні літературні джерела з різних галузей наукового знання, аналітичні та статистичні матеріали міжнародних освітніх інституцій та національних урядових звітів в галузі освіти, засвідчуючи

при цьому високу дослідницьку культуру. Видання, включені до списку використаної літератури, насамперед зарубіжної, свідчать про грунтовне опрацювання проблеми, і високий рівень наукової підготовки авторки, її фахову зрілість.

Спрямованість наукових заходів (міжнародних та всеукраїнських конференцій, методологічних семінарів), в рамках яких здійснювалася апробація дисертаційного дослідження, а також характер статей дисертантки, в яких відображені теоретичні положення дисертації і результати проведених досліджень, повною мірою розкривають поставлену дослідницьку проблему. В цілому вважаємо, що дисертація пройшла належну апробацію, є самостійною та логічно-завершеною науковою працею.

Ознайомлення з текстом автoreферату дисертації дає підстави стверджувати, що за структурою та змістом він відповідає вимогам ДАК України. У тексті автoreферату відображені основні положення, зміст, результати і висновки здійсненого М.О. Колотило дисертаційного дослідження. Наголосимо, що зміст автoreферату та основні положення дисертації є ідентичними.

Позитивно оцінюючи здобутки дисертантки, вважаємо за необхідне зазначити наступні дискусійні положення та зауваження до поданої дисертаційної роботи:

1. Поставлена проблема дисертаційної роботи актуалізує необхідність грунтовного розкриття спiввiдношення тих формуловань мiсiї унiверситетiв, вiдповiдно до яких функцiонують сучаснi освiтнi iнституцiї, з новим їх розумiнням в контекстi iнформацiйного суспiльства. Окresлене спiввiдношення розглядається в текстi дисертацiї крiзь призму дослiдження мiсiй, визначенiх в межах рiзних моделей (електронних, корпоративних, пiдприємницьких, вiртуальних), проте дисертацiя суттєво збагатилася б за рахунок бiльш грунтовно їх дослiдження в iнших роздiлах (наприклад, в тiй частинi, де дослiджуються унiверситети рiзних країн свiту), де вони виглядали б логiчними.

2. До недолiкiв дисертацiйної роботи можна вiднести те, що автор дещо побiжно експлiкує проблеми, пов'язанi з когнiтивним поворотом в сучаснiй

фундаментальній науці в контексті визнання необхідності збереження фундаментальності сучасної університетської освіти та формування когнітивної компетентності студентів.

3. Вважаємо, що в тексті дисертаційного дослідження, насамперед в тій частині, де мова йде про реорганізацію освітнього процесу в умовах сучасного інформаційного простору, доцільно було б більш широко представити евристичний потенціал третьої (поряд з усною та письмовою) дискурсивної практики – аудіовізуальної, зумовленої суттєвим впливом сучасних інформаційно-комунікативних технологій на організацію та зміст освітньої діяльності.

4. Дисерантка, вочевидь прагнучи продемонструвати глибину своїх наукових пошуків та обґрунтованість своїх суджень, вдається до надмірного цитування наукових робіт авторів, котрі зазначені в списку використаних джерел. За таких умов під час стає складно концептуалізувати авторський погляд на певний проблемний аспект, який попри свою фактичну присутність в тексті немає достатнього ступеня увиразнення.

Загалом, висловлені зауваження не ставлять під сумнів отримані наукові результати та повністю можуть бути виправленими у подальшій науковій роботі дисерантки.

Комплексність викладу матеріалу, виражена концептуальність мислення, безперечна новизна отриманих результатів, свідчать про те, що дисертаційне дослідження Колотило М. О. «Місія університету в контексті філософсько-освітньої парадигми інформаційного суспільства» є самостійним, цілісним, теоретично обґрунтованим, а його результати можуть бути застосовані з метою подального дослідження перспективних шляхів розвитку університетів в умовах цивілізаційних викликів інформаційної доби та змісту освітніх потреб сучасної людини.

Дисертаційне дослідження Колотило М. О. на тему «Місія університету в контексті філософсько-освітньої парадигми інформаційного суспільства» відповідає вимогам пункту 13 «Порядку присудження наукових ступенів та

присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата філософських наук зі спеціальності 09.00.10 – філософія освіти.

Офіційний опонент:

доктор філософських наук, професор,

професор кафедри соціальної філософії

та філософії освіти

Національного педагогічного університету

імені М. П. Драгоманова

О. В. Уваркіна